

BAMBARA
TERRITORIS ON ES PARLA
El bambara, o bamanankan 'llengua dels bamana', és una de les llengües més parlades de l'oest africà. La trobem principalment a Mali, a les zones frontereres amb Guinea, Burkina-Faso, Senegal i Costa d'Ivori. És alhora integrant del continuïum de llengües manding, parlades per uns 30 milions de persones al nord-oest del continent.
DIVERSITAT INTERNA/ VARIACIÓ GEOGRÀFICA
El bambara pertany al continuïum de llengües mandinga, això vol dir que conforma un conjunt de varietats lingüístiques força properes, que tot i que es considerin llengües diferents, el grau de comprensió entre parlants d'aquestes varietats és molt alt. El bambara no presenta un grau de variació dialectal gaire gran, més aviat es redueix al lèxic i a alguns trets fonètics; per això, la intercomprensió entre parlants de diferents dialectes de bambara és molt alta.
NOMBRE APROXIMAT DE PARLANTS AL MÓN
Es calcula que hi ha uns 14 milions de parlants de bambara, dels quals només 4 milions la tenen com a primera llengua.
ESTATUS JURÍDIC I DE FACTO
El bambara no és llengua oficial en cap dels països on es parla, però té l'estatus de llengua nacional. Tot i això, la situació sociolingüística és positiva per diversos motius: en primer lloc, ha esdevingut la llengua de comunicació interètnica a Mali, i, en segon lloc, també ha esdevingut la llengua de comunicació entre els parlants de llengües mandé. Això fa que trobem molts parlants de bambara que tenen altres llengües maternes. Es calcula que el 90 % de la població de Mali entén el bambara.
FILIACIÓ
El bambara pertany a la família de llengües mandé, que alhora pertany a la família nígerocongolesa. Algunes llengües molt properes al bambara són el dyula, el malinké o el mandinka.
ESTATUS oralitat / escriptura
El bambara és una llengua amb una tradició eminentment oral. Tot i això, compta des de 1959 amb un sistema d'escriptura propi: l'N'ko. Aquest sistema d'escriptura va ésser expressament desenvolupat per a les llengües mandé. És similar a l'alifata àrab: s'escriu de dreta a esquerra i amb caràcters semblants. L'any 1966 va tenir lloc a Bamako una conferència internacional sobre els sistemes d'escriptura per a les llengües africanes, on es va decidir abandonar els sistemes emprats fins aleshores i es va introduir un sistema d'escriptura basat en l'alfabet llatí, que encara s'utilitza. Trobem algunes grafies diferents a les catalanes: <ε>, <ɔ>, <η> i <ŋ>.
TRETS FORMALS BÀSICS
Fonètica

1. Al bambara li manquen alguns sons consonàntics que té el català, com la erra doble <rr> o la ella <ll>. Això fa que els parlants de bambara puguin tenir dificultats quan han de pronunciar aquests sons en català. Per exemple 'córer' en lloc de 'córrer' o 'lamp' en lloc de 'llamp'.
2. Les vocals del bambara i del català són molt semblants. L'única vocal catalana que el bambara no té és la vocal neutra <ə>. És per això que els parlants de bambara poden tendir a pronunciar aquesta vocal com <a> o <e>.
3. L'estructura sil·làbica del bambara és diferent que la del català; totes les síl·labes són CV (consonant+vocal), V (només una vocal) o CVC (consonant+vocal+consonant). En català, en canvi, hi ha consonant plegades: 'blancs' o 'prou'. Els parlants de bambara simplifiquen aquestes síl·labes en català. Per exemple, poden dir 'Madí' per 'Madrid', 'depe' per 'després' o 'sono' per 'són'.
4. El bambara és una llengua tonal, així vol dir que cada paraula té una entonació determinada, i que dues paraules poden diferir en significat si difereixen en to. D'aquesta manera, els parlants de bambara poden transferir el sistema entonatiu de la seva llengua a la seva pronúncia en català.

Morfosintaxi

1. En bambara no hi ha gènere gramatical. Així, els parlants de bambara poden tenir dubtes a l'hora de triar el gènere correcte en català. Per exemple 'el meu dent' o 'el sofà bonic'.
2. En bambara no hi ha article. Això fa que els parlants de bambara puguin tenir dubtes a l'hora de diferenciar els articles determinats <el> dels indeterminats <un>, i que tendeixin a elidir-los. Per exemple 'meu fill' en lloc de 'el meu fill'.
3. El bambara no té un equivalent al verb ser en català. D'aquesta manera, un error freqüent és l'elisió del verb ser en català i la confusió de ser i estar. Exemple: 'Aquesta meva casa' en lloc de 'Aquesta és la meva casa' o 'Estic petit' en lloc de 'Soc petit'.
4. A diferència del català, en bambara els pronoms de persona no canvien de forma segons la posició que ocupen 'Jo vinc' vs 'Dona-m'ho a mi'. Com que en bambara sempre prenen la mateixa forma, els parlants solen deixar-los també invariables en català. Exemple: 'Jo veig ella' en lloc de 'Jo la veig'.
5. El sistema verbal del bambara és diferent al del català. En bambara s'utilitzen unes partícules independents del verb que determinen el temps i l'aspecte. Això fa que els parlants puguin conjugar de manera incorrecta en català i tinguin dificultat a l'hora de triar els temps verbals adequats. Exemple: 'Ells vol comprar torró', o 'Ahir anava al mercat' en lloc de 'Ahir vaig anar al mercat'.

LLENGUA I INTERACCIÓ SOCIAL

En bambara la salutació és una pràctica cultural molt important marcada per regles estrictes que fan referència a l'estatus social i l'edat dels interlocutors. Per exemple, la persona més alta en la jerarquia és aquella que fa les preguntes, i qui decideixi quan l'interlocutor també pot fer preguntes. Una altra diferència és que per dir 'hola' els bambara utilitzen el cognom de la persona a qui s'adrecen.

com estàs?	i ka kɛnɛ?
molt bé	tɔɔɔ tɛ
bon dia (fins les 10)	I ni tile
bon dia (a partir de les 10)	i ni sogoma
adéu	ń taara
com et dius?	i tɔɔɔ ye di?
cm dic...	ń tɔɔɔ ye...
sí	awo
no	ayi
gràcies (home)	mba
gràcies (dona)	nse

LÈXIC

Termes de parentiu

En bambara hi ha diferents termes per fer referència als germans. Sense fer referència al sexe, la paraula *dɔɔɔ* vol dir 'germà petit' i la paraula *kɔɔɔ* vol dir 'germà gran':

pare	fa
mare	ba
avi	mɔkɛ
àvia	mɔmuso
germà gran	kɔɔkɛ
germà petit	dɔɔkɛ
germana gran	kɔɔɔmuso
germana petit	dɔɔɔmuso
germà	balimakɛɛ
germana	balimamuso

Sistema numeral

El sistema numeral del bambara és de base decimal i vigesimal:

1	kelen
2	fila
3	saba
4	naani
5	duuru
6	wɔɔ
7	wolonwula
8	segin
9	kɔnɔntɔn
10	tan
11	tan ni kelen
20	mugan
100	kɛmɛ

Dies de la setmana

En bambara alguns termes s'han manllevat de l'àrab. En són exemple el dimecres, el dijous, el divendres i el dissabte:

dilluns	ntɛnɛn
dimarts	tarata
dimecres	araba
dijous	alamisa
divendres	juma
dissabte	sibiri
diumenge	kari

ESTATUS CULTURAL DE LA LLENGUA

En comparació amb les altres llengües africanes amb les quals conviu, l'estatus cultural del bambara és alt. És la llengua que s'utilitza per a les comunicacions entre membres de diferents ètnies, i es calcula que fins a un 15 % de la població de Mali hi està alfabetitzada. Tot i que la llengua és present a l'ensenyament obligatori, no és així en l'educació superior, que és majoritàriament en francès. Hi ha nombrosos mitjans de comunicació tant

escrits com audiovisuals en bambara, així com producció literària i musical.

RECURSOS SOBRE LA LLENGUA DISPONIBLES A BARCELONA

Associació Catalana de Residents Senegalesos
Casa de Mali

EFEMÈRIDES DESTACADES DEL CALENDARI FESTIU (associat a llengua/cultura)

Bibliografia:

www.ethnologue.com

www.omniglot.com

www.glottlog.com

www.wals.info

Kastenholz, Raimund. *Grundkurs Bambara (Manding) mit Texten*. Vol. 1. Köppe, 1998.

Bird, Charles. *An Ka Bamanankan Kalan: Beginning Bambara*. (1977).

